

Veszprémi Attila

XXXII. OTDK,
*Tanulás- és
tanításmódszertani –
tudástechnológiai szekció*
Sárospatak, EKF CK, 2015.
április 8–10.

Két publikációs különdíjat ajánlott fel az Új Pedagógiai Szemle az idei, XXXII. OTDK Sárospatakon rendezett tanulás- és tanításmódszertani – tudástechnológiai szekciója két versenyzőjének.¹ A rendezvényre azonban nemcsak ezért volt érdemes ellátogatnunk, hanem a hangulat, a kiváló szervezés és a pedagógiai nyitottság miatt is.

ELSŐ NAP

2015. április 8-án megállítótáblás fiatalok fogadják az érkezőket Sárospatak állomáson. Különbusz vár a rendezvénysorozat résztvevőire, és elgurítja őket a szervező Eszterházy Károly Főiskola Comenius Kárának épületéhez. Az Új Pedagógiai Szemle

munkatársaként érkezem, VIP-besorolást kapok. Hamar megérezem, hogy ez a szerep itt egyáltalában nem visszás: a hallgatókat ugyanolyan szeretettel fogadják, mint engem. Az épületben és azon kívül is könnyű információhoz jutni, a felelősök elérhetők, tudnak segíteni és segítenek is. A háromnapos rendezvény eseményeiről, helyszíneiről, előadóirol, időpontjairól jól szerkesztett füzet tájékoztat. Nagy a forogtag, 34 év után újra OTDK-szekció Sárospatakon.

Az első nap a készülődés, az ünneplés. A zsűri előkészítő értekezletére a Szemle munkatársaként nemcsak bejutok, hanem személyesen hívnak, várnak. Az értekezlet nyitott ajtók mellett zajlik a Kar épületének dísztermében. A bemutatások után, a pontozás, értékelés menetének megbeszélésén túl szó esik az erősödő szekcióról, az előzetes bíráló szakaszban megoldott problémákról, és itt érzékelem először azt az egyenrangúsító partneri bizalmat, ami a hallgatók, versenyzők felé távollétükben is irányul. A plágiumvizsgálatok eredményének taglalásakor egyetlen általánosító értékítéletet sem hallok. Rögtön ez után el is hangzik: ez egy támogató, befogadó, jó hangulatú rendezvény, *és nem más*. A pozitívumok kiemelése a feladat, és nem negatívumokkal való riogató. Dr. Sándor Zsuzsa ügyvezető elnök, dr. Steklács János szakmai bizottsági elnök, dr. Hauser Zoltán és dr. Poór Zoltán SZB-tagok mind-

¹ A helyezett és díjazottak teljes listája megtalálható a szekció honlapján: http://otdk.ekfck.hu/download/Helyezett-dijazottak_OTDK_2015.pdf

annyian elmondják: csak a jóért vagyunk itt, a konstruktív és érthető bírálatért, a biztatásért, a dicséretért, no és a prezentációkat követő vitákon előforduló rosszmájú megjegyzések kiküszöbölése és kezelése végett. Itt csak nyertesek legyenek, akik között majd lesz néhány győztes, a *verseny* szót akár felejtjük is el, a rivalizálásnak itt nincs helye – mondja Poór Zoltán.

A megnyitóünnepség és a kulturális programok egy része a főiskola épületével szemközti Művelődés Házában zajlik. A megszokott formák most sem változnak: köszöntőbeszéddek és szövegmondó vagy énekes gyerekek, főiskolai hallgatók váltják egymást a színpadon. A hallgatóságához intézett köszöntőbeszédeket ugyanaz a nyílt bizalom hatja át, mint amit az előkészítő értekezleten tapasztaltam. Megint átélhetem hát, milyen jó, amikor a szerepek átjárhatók. A különböző korosztályok más-más nyelvet beszélnek ugyan, de azért inkább csak érintgetjük egymást a korlátok őrzése helyett. Ha a hallgatók bőrébe bújok, mulathatok azon, hogy időnként csillogó szemű ifjaknak neveztetünk egy-egy ünnepélyen, ha pedig oktatói szerepet öltök, megakaszthat egy-egy hanyagság a tudományos munkában. Szerep *nélkül* azonban ezek nemigen számítanak: egészen jól érezhetem magam a lehetőségek kontextusában, és akár meg is hatódhatom pusztán attól, hogy itt nincs, aki bántson. A résztvevőknek korábban kiosztott, Mezey Barna OTDT-alelnök instrukciójára egyszerre föltett, kartonból készült bagolyszemüveg üzenete egyfelől semmiféle ellenétben nem áll a pályakezdek tudományossága felé irányuló komoly elvárásokkal, másfelől a közös

a jóért vagyunk itt,
a konstruktív és érthető
bírálatért, a biztatásért,
a dicséretért

akár meg is hatódhatom
pusztán attól, hogy itt
nincs, aki bántson

hülyéskedés egyben komoly közös tér is. Nem feltétlenül kellenek oldalak, együtt lehetünk ebben is, abban is. Ha van valami, ami kritika tárgya kell, hogy legyen, az nem egymás nyelve, akarata, tudása vagy stílusa, hanem egész más. „A pedagógiai reform olyan, mint egy temető átköltöztetése. Rendkívül költséges és minimális a belső támogatottsága” – idézi a ma is aktu-

ális Mark Twaint Steklács János. Kicsivel később újra az amerikai írótol kölcsönöz, meggondolásra ajánlva a következőt: „Az oktatási rendszer a felnőttek szervezett védekezése a gyerekek ellen.” Majd

hozzáteszi: „Hiszem, hogy önök, akik itt vannak, ezt megcáfolni jöttek most ide.” Aros János polgármester is idézettel él köszöntőjében, mégpedig Gyarmathy Évától: „A tehetség nem rejtőzködik, csak annyira, amennyire a környezet rejtettnek nézi. [...] A tehetség természetes módon jelen van a mindennapokban, de az értékítélet könnyen skatulyába helyezi felületes szempontok alapján.” Dr. Kelemen Judit dékán adatokat sorol: 150 hallgató, köztük hét határon túli, 129 pályamunka, 23 intézményből. 13 tagozat és 47 zsűritag.

Az ünnepségek gyerekeket mozgató pillanatira nagyon kényes vagyok – rossz hagyományak tartom a művészeti pro-

dukciók esemény-illusztratív használatát, ha amatőr, ha profi, különösen gyerekekkel –, itt azonban nem érzem rosszul magam, mikor ez következik. Talán az elhangzott beszéddek miatt, s talán azért, mert pár órája benne voltam egy valóban partneri, befogadó, a hadakozást nyíltan elutasító térben, s így nincs miért színlelésnek feltételeznem azt a finoman paradigmaváltó tu-

dományos önreflexiót, amiről a választott szövegek beszélnek az adott helyzetben. (Orbán Ottó *Érdeklődő* című verse, illetve *A kis herceg* geográfus-jelenete, melyet egyébként egy főiskolai hallgató és egy alsós fiú játszott.) Ebben a légkörben még Nemes Nagy Ágnes amúgy kizsigerelt *Nyári rajza* is tulajdonképpen a pedagógia képi fordulatáról szól a számomra.

A nyitóünnepség második felében dr. Poór Zoltán tart rövidre fogott plenáris előadást a tanítás és tanulás közös kontextusáról. „Birtokviszony-változás történt abban a folyamatrendszerben, amelynek mi mindannyian részesei vagyunk. Immáron tanulásunk van a közép-pontban, és e mögé sorakozik be a hagyományosan tanításnak nevezett dolog, a tanulás támogatása. (...) Meg kell tanulnia mindenkinek a saját fejlődésének birtokosává, tulajdonosává válni.” A pedagógusok és a diákok kompetenciafejlődésének összefüggéseit taglalva, a konnektivizmus értékét hangsúlyozva így fogalmaz: Ha ezt mi komolyan vesszük, akkor „nem tudunk lemaradni. Éppúgy fejlődünk, mint a ránk bízottak.” A tantárgyköziség fontosságáról szólva többek közt megemlíti a finn példát is: „Elindultak már más társadalmak a felé, hogy az emberiség egyébként egy és oszthatatlan kompetenciahalmazát nem skatulyákra bontják, hanem tevékenységeken keresztül tartják meg és tevékenységeken keresztül fejlesztik tovább.” Előadását nemcsak a lelkesedés hatja át, hanem az önzetlenség öröme is, s ebben a pillanatban ez a legfontosabb üzenet.

A meghirdetett lovasbemutatóra kiáramlik egy kisebb tömeg, én lemaradok,

de különben is összefutok egy régi barátommal, aki előadóként érkezett. Beszél nekem a dolgozatáról, majd egészen jó, szellemes, nem minden karakter nélküli táncprodukciókat látunk a színpadon, helyi gyermekcsoportoktól.

MÁSODIK ÉS HARMADIK NAP

Az első nap estéjén nehezemre esik összeállítani a másnapi „órarendemet”, mert sajnálom, ami kimarad. Végül tizenhárom prezentációra sikerül bejutnom, négy különböző tagozaton. Ezek közül emelek ki néhányat.

A Kisgyermeknevelés és óvodapedagógia tagozaton kezdem a délelőttöt *Szabó Hajnalka* óvodapedagógus szakos hallgató beszámolóján. Az előadó

a két Kodály-örökös, Forrai Katalin és Kokas Klára zenepedagógiai gyakorlatát és módszertanát hasonlítja össze, elsősorban az eltérésekre fókuszálva, rávilágít a zenei források, a személyiséghez és a zenei alfabetizmushoz fűződő attitűdök és az átélés különbségeire a két pedagógus között.

Pozitív élménynek nevezi a nehézséget, ahogy kutatása során újabb- és újabbféle átgondolnivalóval találkozott, és nem rejti véka alá, hogy a munka a mindennapi életét is befolyásolta. A zsűri kérdésére, hogy maj-

dani pedagógusi gyakorlatában melyik módszert választaná mintaképpül, a válasza: Forrai Katalinét. A Kokas-féle módszer alig-irányító pedagógusi szerepétől inkább tartana. Ehhez képest kevésbé mutatják a félelmet a további kutatást előirányzó

meg kell tanulnia
mindenkinek a saját
fejlődésének birtokosává,
tulajdonosává válni

pozitív élménynek nevezi
a nehézséget, ahogy
kutatása során újabb- és
újabbféle átgondolnivalóval
találkozott

kérdései, például ez: nevezhetünk-e bárkit zenei analfabétának, ha nem tud kottát írni-olvasni, de befogadja a zenét?

Az *Anyanyelv- és drámapedagógia* tagozaton folytatom. *Glósz Nóra* magyartanár, nyelv- és beszédfejlesztő tanár előadását hallgatom. Ő a közoktatásban részt vevő, autizmussal élő diákok nyelvi képességeit vizsgálta. 14–19 éves, ép értelmű, integráltan oktatott autista fiúkkal dolgozott, érdekes eredményekről számol be. Az autizmusspecifikus jegyek mellett – összhangban a fiúk pedagógusainak megfigyeléseivel – feltűnt számára a fiatalok nyelvi humora, s hogy értik és alkalmazzák az iróniát. Ezen túl, kontrollcsoportos szövegértési vizsgálatban az átlagot tekintve meghaladták a kontrollcsoport teljesítményét – ez pedig a szakirodalomnak ellentmondó adat.

Az autizmusspecifikus konkretizáció és a tiszta logika érdekes példája volt a Szent Ágoston-i idézet értelmezésének esete. A fiúknak itt el kellett dönteni, hogy a medve és az ördög azonos-e egymással. A medve egyik bűne az idézet szerint a paráznság. „Habár nem a témának feltétlenül megfelelő szöveget alkottak, saját gondolatmenetük mindenképpen logikus volt” – állapítja meg az előadó. Az egyik fiú kifejtette, hogy mivel nem létezik medveházasság, a paráznság pedig a *házasságon* kívüli együttlét – nincs szó bűnről. Még halmazábrával is szemléltette mondanivalóját. *Glósz Nóra* kiemeli, hogy a gyakorló tanárok szerint az autista fiataloknak nem a nyelvi kifejezés vagy az empátia jelent problémát, inkább görcsösek, nem tudják *befejezni* a dolgokat. Az egyetlen lehetséges

az egyetlen lehetséges pedagógiai módszer az elfogadó, támogató, bátorító légkör és attitűd

az érzelmi híd biztos alappilléreken áll – mondja az előadó –, és ez a digitális korszakban nagy teljesítmény

pedagógiai módszer az elfogadó, támogató, bátorító légkör és attitűd – teszi hozzá.

Majd javasol: számos autista szerző készített önéletírást, amely egyaránt jól szolgálhatna önismeret-fejlesztésre és társadalmi érzékenyítésre. A vitában erős, magabiztosan válaszol a kérdésekre, és statisztikai adatokat is fejből idéz.

A következő előadó *Keksz Tünde* tanító szakos hallgató, aki a Szűcs Antal Mór és Ványi Ágnes logopédusok által kidolgozott, 2011-ben indult, Meixner-módszerbe integrálható Mesezene programról és lehetőségeiről beszél. Első mondata: „Egy 21. századi gyermek környezetéhez képest az iskola egy ingerszegény környezet.” Új módszerekre van szükség, melyek felveszik a cybervilággal szemben a harcot. *Keksz Tünde* a pezsgés és a mozgás iskolai lehetőségét fedezte fel a Mesezene-programban,

amelyben az elsős gyerekek mesefolyammal és az abba integrált zenezőrejjel tanulják a betűket. A gyerekek itt *élményeket* kapnak a hangok, betűk tanulásakor, s ezek kiépítik bennük a tanulási vágyat. Videókat is lá-

tunk, órarészleteket, vonatkozó, boldogan viháncoló vagy halkán együtt susogó gyerekeket és tanítóikat. A programban dolgozó tanítók négy év sikerről számoltak be, a szülők arról, hogy a gyerekek az órák után otthon is mesélnek. *Keksz Tünde* kutatása szerint a negyedikesek szívesen emlékeznek a mesékre, játékokra. Az érzelmi híd biztos alappilléreken áll – mondja az előadó –, és ez a digitális korszakban nagy teljesítmény. A módszer még nagyon friss, a hatásokat négy év távlatából még senki más nem kutattatta, ezért az itt kapott eredmények

nagy jelentőséggel bírnak. A kérdésekre válaszolva elmondja, hogy elvéve találni csak iskolát, ahol ezzel dolgoznak, Budaörsön, Törökbálinton, s leginkább konferenciák keretében kezdi szárnyát bontogatni a módszer.

Deák Márton János magyar nyelv és irodalom tanár előadásának címe *A problémacentrikus irodalom-oktatás előnyei és hátrányai a bruneri intuíción fogalom alapján*. Az előadó nem is titkoltan paradigmaváltó mondanivalóval érkezett, Bruner, Knausz Imre és Bókay Antal fogalmait

hívja segítségül, hogy szemléltesse az analitikus irodalomoktatás és a használatos tankönyvek hiányosságait és erőnyeit. Jól látható a különbség aközött, amit az iskola (a tanár) tanít – és amit vár a diákoktól. De mi az elvárás? Miért *nem* jellemzően a legjobb tanuló az irodalomtanár kedvence? *Deák Márton János* hipotézise szerint azért, mert az irodalomtanár mint értő, intuitív olvasó, azt értékeli leginkább, ha a gyerek *közvetlen módon* jut el a szöveg mélyebb jelentésstruktúrájához (ahogy ő)! Az analitikus gondolkodás azonban könnyeben mérhető, így az „ötös” diákok és a saját ötleteket gyártó diákok halmaza néha teljesen különböző. Miért nem fejlesztjük hát tudatosan az intuíción? A problémacentrikus módszerre Arató László és Pála Károly ismert tankönyvcsaládjá (*A szöveg vonzásában I-III: Bejáratok; Átjárók; Kitérők*) az egyetlen következetes példa. Itt megjelenik a fókusz a tananyagban; a tanegység megtanulásának célja egy-egy olvasási stratégia elsajátítása (illetve a meglévők „beengedése”). Az előadó aztán – többféle tankönyvbéli példa említésével – végigszalad a posztmodern irodalomoktatás Bókay-féle kritériumain. Eszerint a tanulók *hermeneutikai fejlődését* nemigen

támogathatja a kronologikus tanmenet. Az irodalomtanítás többnyire nem befogadó-orientált, pedig az olvasás alapvetően *önismereti* jellegű tevékenység, így ez esetben rendszerhibáról is beszélhetünk. Az *élményközpontúságot* a feladatok sokfélesége,

a színházi, zenei, filmes kapcsolódások tehetnék lehetővé, a *hipertextualitás* fókuszából pedig láthatóvá válhat, hogyan „társalog” egymással a két mű. Ezen fókuszok hiánya kérdéssé teszi azt, amit az irodalomórán csinálunk, és hosszú távon azzal fenyeget, hogy az

irodalomoktatás egy érthetetlenül nagy óraszámú művészettörténeti képzés lesz, és semmi több. *Deák Márton János* a zsűri kérésére így beszél a hátrányokról: „Nem tudjuk, hogy pontosan melyek lennének azok, hiszen nem tematizáltuk még tömegesen az irodalomoktatást.” Úgy érzi, a lehetséges hátrányok inkább félelmek – például elveszhet az irodalomoktatásból a „helyes értelmezés” hamis pragmatikuma. Ha azt szeretnénk, hogy a diákok kritikai gondolkodóvá és értő olvasóvá váljanak, akkor el kell indulni a fent ismertetett úton, jellemzően kooperatív munkaformák keretében.

A délutáni tagozatok közül a *Környezeti nevelés – fenntarthatóság-pedagógia* címűt választom. *Bácskai Zsuzsanna* szociálpedagógus szokatlanul szenvedélyes előadását hallgatom. Dolgozatának címe egyszerűen ez: *A fenntarthatóságra nevelés pedagógiája*. Szentkálón és Herenden vizsgálódott, családokat és pedagógusokat kérdezett. A helyi törekvések egyik mozgatójaként, táborok, napközis táborok szervezőjeként kutatói motivációja deklaráltan túlmutat a megszokott kereteken, őt legfőképp az érdekli, hogyan *él bennük* a gondolat, tudják-e a megkérdezettek, *miért* van elemi

amit az irodalomórán csinálunk, és hosszú távon azzal fenyeget, hogy az irodalomoktatás egy érthetetlenül nagy óraszámú művészettörténeti képzés lesz, és semmi több

szükség a fenntarthatóság mély átélésére. A pedagógusok és a családok kérdőíves válaszaikban főleg a környezetvédelem elemeihez kötötték a fenntarthatóság fogalmát, a környezettudatosságot is főleg az önellátáshoz, a szociális jóllétet pedig a lakhatáshoz és anyagi biztonsághoz. A diákok nem ismerik a fenntarthatóság globális fogalmakörét, felső tagozaton sem – állapítja meg az előadó. Baj, hogy a fogalom a reál tantárgyakban jelenik csak meg, holott fontos volna a humán oldalon is. A megkérdésztettek a témát általában konkrét tevékenységekhez kötik. Ez pedig nem tudatosság. Jellemző, hogy ismerik a magatartásformákat, de például kedvenc nassolási szokásaikról nem szívesen mondanak le. A célcsoportok környezettudatosnak állítják be magukat, de időnként még a tényleges szelektív hulladékgyűjtésig sem jutnak el. *Bácskai Zsuzsanna* a körülményekhez képest éles iskolakritikával élt. A fenntarthatóságra nevelés pedagógiájának nélkülözhetetlen eleme a fenntartható módon gondolkodó közösség – ennek támogatásához a közoktatás tartalmi és irányai is korrekcióra szorulnak – mondta. A kritikai hangvétel nyomán az időkeretet szétfeszítő beszélgetés zajlott a jelenlévők között. *Bácskai Zsuzsanna* elmondta, hogy tapasztalatai szerint a pedagógusok a tudatos fenntarthatósági programok elől elzárkóznak, amíg azok „kívülről” jönnek. Egy jó kezdeményezés csak az iskolán belüli, belső támogatottság eredményeképp tud megvalósulni. A fenntartható módon gondolkodó kritikus tömeg megjelenése volna az egyetlen megoldás az iskolában (is). Ehhez pedig a felsőoktatásból kreatív, elszánt pedagógusoknak kellene kikerülni. Közösségre, élménypedagógiára van szükség. A fenntarthatóságról akkor tudunk beszélni, ha van önismeretünk. Ha min-

a fenntarthatóságról
akkor tudunk beszélni,
ha van önismeretünk

denki tudja, hogy mire képes – és miért kell, hogy képes legyen. Hogy a szelektív gyűjtésből és a komposztálásból ne csak a tevékenységforma maradjon meg, hanem a gondolkodói tudatosság. Szó esik végül a hátrányos helyzetű gyerekek érdeklődéséről, az infrastrukturális akadályokról, az időhiányról, illetve kisebb – de igazán izgalmas – vita bontakozik ki a zsűri és az előadó között arról, hogy mely korosztállyal kell vagy szabad a tudatosítással, a globális fogalmakkal dolgozni az iskolában. A zsűri tagjai szerint nem szerencsés 7–8. osztályosokkal ilyesmibe fogni, *Bácskai Zsuzsanna* viszont kifejezetten hiányolja ezeknél a korosztályoknál a kitekintést, a társadalmi egyenlőtlenségek, az erőforrások eloszlása, az igazságtalanság, a tőke, a pénz témakörében. A szenvedélyes hangvétel érezhetően mindenkire hat a teremben, befejezésül a zsűri tagjai kérik az előadót, lépjen túl a pesszimizmuson, publikáljon,

hozza nyilvánosságra kutatásait, döböntse meg és „nyissa ki” a szülőket.

Szabó Krisztián egyetemi hallgató a győrsági Fiáth János ÁMK Tagiskolában működő peda-

gógiai programról *Szivárványerdő projekt* címmel tartott előadást. Az alapvetően maga fejlesztette és vezette programot mutatta be, mely egyszerre szakkör, tábor, klub és mentorprogram, kutatás, illetve iskola- és tananyagfejlesztés. Az előadó alapkonceptiója szerint „kell egy olyan hely, ahol a gyermekek a negatív élményeiket kompenzálják, egyben a széles értelemben vett környezettudatos magatartást ki tudják alakítani. A minden korosztályra kiterjedő projektben a művészet, a természetismeret és a néprajz ötvöződik a környezeti nevelés tevékenységorientált módszereivel. Kulcsfogalmi az önismeret és a fenntartható közösség, pedagógiai szempontból a meleg légkör, az elfogadás, a tudatosság. Az

előadó maga készítette fotókat perget, s közben sorolja: a sakkkör 3 éve működik, a visszhangja pozitív, „mindenki ugyanolyan fontos” – állapították meg a gyerekek. A program komplex és organikus, benne a szabad önkifejezés, a művészeti fejlesztés, a hazai termékek támogatása, a médiatudatosság és a szekrénykert is helyet kap. A *sakkkör* keretében a gyerekek egyre mélyebben megismerik az erdőt, s ezzel kapcsolatban a rajzkészségeiket is tudatosan fejlesztik; az otthon művészi céllal rajzolók aránya másfél év alatt 34%-ról 84%-ra emelkedett körükben. A Szivárvány *táborban*, hasonló céllal, a szivárvány színei alapján erdei állatokkal, növényekkel ismerkednek a gyerekek. A *klub* főként 4–12. osztályosoknak szól, és a helyi sajtóosságok újrasisztetésével foglalkozik. A faluban a gyerekek interjúznak, valóságos problémákkal ismerkednek, főznek, és időnként illegális személerakást fotóznak. Így jön létre kapcsolat a gyermekek és a falu között – mondja *Szabó Krisztián*. Az egy éves mentorprogramban azok vehetnek részt, akik tehetségesnek bizonyultak, de hátrányos helyzetűek vagy SNI-sek. Ők olyan képzésben, amely iránt érdeklődnek, egyéni fejlesztési tervet és mentort kapnak. A gyerekek munkái portfóliókban gyűlnek, a mentorprogramban helyet kapó diákokat pártatlan bírálók választják ki az előző munkáik alapján. *Szabó Krisztián* beszámolt a nagyfokú szülői támogatottságról, és a projekt családba begyűrűző pozitív hatásairól. A nagy elhivatottságról és munkabírásról tanuskodó előadás után a zsűri kérdésére az előadó elmondta: amint az egyetemet befejezi, akkreditációs folyamatot indít és konferenciát szervez.

A tagozat utolsó előadását *Sárospataki Barnabás* biológia-kémia-magyar szakos tanár, egyetemi hallgató tartotta *Természet-*

bűvár tábor szervezésének szakmódszertani és pedagógiai szempontú elemzése címmel. A természetbűvár táborhoz az erdei iskola áll legközelebb, ám a tábor semmiképp nem iskola, hanem *szabadidős* tevékenység, *szabadon* választott program, és alapvetően nem épül be semmilyen tantervbe vagy pedagógiai programba. A bemutatott tábor fő szervezője maga az előadó volt. Mivel a programok nagyon összetettek, nehezen tudtam volna ezeket módszertani skatulyákba illeszteni – mondja. Faismeret, élőhelyfelmérés, játékos versenyek, kerékpáros túra, gyalogtúra, akadályverseny, tábortűz, klipek népdalokra, főzőverseny, számháború, táncház... Szinte lerágot

csont, de *az élménypedagógia* nagyon fontos – mondja *Sárospataki Barnabás*. Egyik online bírálója szerint helyenként eltért a szakmában

kapcsolat a gyermekek és a falu között

megkövetelt merev nyelvezettől, ezért később függelékbe tette át a kifogásolt, élménybeszámolóra hasonlító részt. A tábor tartalmát azonban ténylegesen *ez* tükrözi – teszi hozzá. A legkevésbé az ismeretszerzéssel kapcsolatos célok valósultak meg, s leginkább az élmények. A „sokak által kiátkozott” versenyről az előadó elmondja, arról részletesebben írt, hogyan lehet jól csinálni, pozitív eredményeket kihozni belőle. *Sárospataki Barnabás* beszélt az általa show-élménynek nevezett kérdésköréről. Mozgalmasnak és izgalmasnak *kell* lenni, hogy egy tábor felvegye a versenyt a jelenlegi infokommunikációs eszközökkel, különösen a középiskolás korosztálynál, akik hajlamosak húzódozni a táborozástól, hiszen „lehet otthon is gépezni”. A korszerű ITK-s szemléletet tükröző prezentáción sorolt hipotézisekre az előadó maga lazán annyit mondott: a hipotézisekhez kevés *egy* tábor, hagyjuk is... Ami engem mostanában az előzőek kapcsán nagyon érdekel –

folytatta –, az a digitális eszközök bevonása egy efféle táborba. Poór Zoltán tegnap beszélt róla – idézte fel –, hogy a nyolcvanas években kamerákban gondolkodott. Nos, én lehet, hogy hamarosan *Terepfelmérés Google-szemüvegben* címmel fogok dolgozatot írni – fejezte be az előadását *Sárospataki Barnabás*. A zsűri megköszönte a lendületes prezentációt, azt, hogy a bírálókat alapján az előadó sok mindennek utánajárt, illetve érdeklődtek az általa említett, saját fejlesztésű növényhatározó-applikáció iránt. A zsűri tagjai végül feltették a kérdést: hogyan tudna meggyőzni egy tantestületet a felfedezés élményének fontosságáról? Életszerű a felvetés – felelte *Sárospataki Barnabás* –, mert már tanítok egy olyan iskolában, ahol ennek nincs gyakorlata. Szerencsére a vezetés nyitott: ha én azt mondom, hogy szeretnék ilyet csinálni, akkor a nyakamba borulnak, és azt mondják: *csináld...* Egyedül egy kicsit nehézkes, de vannak szimpatizánsok a tanári karban és a diákok között is.

Az előadások szüneteiben Szabó Barbarával, az OTDT szakmai referensével „terítjük” az Új Pedagógiai Szemlét. Délutánra a lap mind elfogy az információs pultról, a tagozatok előteréből és a kezemből. 16 óra után összeülnek a tagozati zsűri, majd a főzsűri. A helyezések szigorú rendszer szerint, pontszámok alapján alakulnak, a megbeszélés figyelmes és gördülékeny. Több különdíjat is kiosztanak, engem is bevonnak az ÚPSz-féle publikációs díjról szóló döntési folyamatba. A döntéseken túli, lelkes közlésemre, ti. hogy nyitottak vagyunk a fiatalok tudományos-pedagógiai megnyilvánulásaira, elkezdnek áradni a publikációs javaslatok, és szabályos programpontra lesz azok felsorolásából. Felpörgetett figyelemmel jegyzetek. A

hallgatóknak hallaniuk kellene, milyen partneri-kollegiális lelkesedéssel (és ténylegesen csillogó szemmel) ajánlják dolgozataikat a különböző zsűritagok. Erre is jó a tudósítói helyzet: itt vagyok, és elmondhatom ezt annak, aki nem lehetett tanúja. (Vesszőparipám lett ez a szemcsillogás, látom, de tényleg erről van szó, észre kell venni, hogy ez lehetséges. A hallgatóknál is hazudik a zavart nevetgélés: csak ott kell ülni prezentáláskor, amikor a kezdeti félelem *azért* oszlik, mert a légkör elfogadó. A bizonytalan előadó a rá irányuló figyelem nyomán elkezdheti élvezni is saját előadását, és kicsit elfelejteni a betanult tag- és hanglejtéseket. Többször átéltem ezt megfigyelőként, különböző tagozatokban.)

mozgalmasnak és
izgalmasnak kell lenni

A harmadik nap:
díjkiosztás és zárás.

Dr. Weiszburg Tamás

OTDT-alelnök mond remek beszédet, melyben többek között megállapítja: talán egyetlen olyan terület sincs a magyar tudományosságban, amelynek annyira rossz az érdekérvényesítő képessége, mint a gyakorlati pedagógiának. Ezért a többletmunka itt különösen becsülendő, a jelenlét örömteli, a verseny pedig inkább ünnep. A díjak átadása következik, aztán jó szövegeket és marimbazenét hallgatunk fiataloktól, a konferenciaszervezés jogát dr. Kelemen Judit, a Comenius Kar dékánja adja át dr. Szabó Péternek, a Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar dékánjának, majd a rendezvény bezárul. Dél körül még hivatalos vagyok egy szűk körű megbeszélésre, ahol a bírálókat módszertani javíthatóságán túl ismét a nyitottság, a befogadás a téma – mint ami megtartandó és továbbfejlesztendő. A szervezők megérdemelten hallgatják a sokadik köszönetet (többek közt az enyémet) munkájukért. Jó volt itt lenni.

Sándor Fruzsina

FutureGen Business Piquiq

Minden a középiskolában kezdődik, a szerelmek, a barátságok és a startupok is...

2015. április 18-án egy rendkívül jól szervezett, európai színvonalú üzleti rendezvény, egy *startup-nap* részesei lehettek azok, akik ellátogattak a FutureGen Business Piquiq elnevezésű (a jövő vállalkozógenerációja részére szervezett) eseményre, a budapesti Alternatív Közgazdasági Gimnáziumba. Az AKG e napon megnyitja kapuit és elérhetővé teszi azt a tudást, tapasztalatot, amely a diákok vállalkozási

képzésével kapcsolatban már közel 25 éve gyűlik az intézményben. A most második alkalommal megrendezett üzleti napra az iskola diákvállalkozóin kívül számos középiskolából hívtak

diákokat, hogy ismerkedjenek egymással, megosszák tapasztalataikat, és hogy kérdezzenek, tanácsot kérjenek az üzleti életben már elismert vezetőktől, szakemberektől. A rendezvény keretében kötetlenül, egymástól is kérdezve olyan extra tudáshoz juthatnak a 15–17 éves diákok, amely segíti őket abban, hogy a legjobbak lehessenek az ország diákvállalkozói közül.

Ezen a napon minden résztvevő be dobta a közösbe, amit cégvezetésről, marketingről, üzleti stratégiáról, médiaszereplésről, arculatról, rendezvényszervezésről, globális cégműködésről és általában az üzletről tud – miközben az általuk hozott ételeket és italokat piknik-módra, közösen fogyasztották.

Miután Horn György, az AKG pedagógiai vezetője megnyitotta az eseményt, a vendégek és az AKG-s diákok izgalmas előadásokat hallgathattak Nagy Pétertől, a Colabs egyik alapítójától, Kádár Tamástól, a Sziget Kulturális Menedzser Iroda Kft. cégvezetőjétől, valamint Margócs Nikolettától, aki még egyetemista, de már jártas a startupok világában. Mindhárom előadás vezérfonalát a vállalkozások, a startupok világa és az ezekhez kapcsolódó, eredményes megvalósításhoz vezető lépések, ötletek képezték. Jó volt látni, hogy ezek a sikeres szakemberek nem sajnálják sem idejüket, sem energiájukat arra, hogy odafigyeljenek a középiskolás diákokra, diákvállalkozókra, és tapasztalataikkal segítsék őket.

Az előadások után következett a diákvállalkozások színpadi bemutatkozása.

A regisztrált diákcégeknek öt percben kellett beszámolniuk az éves munkájukról, ezt pedig az öt tagú, támogató mentorokból álló szakértő zsűri nyilvánosan értékelte. A

még egyetemista,
de már jártas a startupok
világában

szakértők szigorú szakmai elvárásokkal szembesítették a prezentálókat, de mindezt rendkívül barátságosan tették. Gyakran kérdezték a számokat, számon kértek hiányzó részleteket, és tanácsot adtak, mely területen látnak még pótolnivalókat. Eközben megosztottak velünk néhány személyes történetet, sztorit is az üzleti életből – közelebbi betekintést nyújtva gyakorlatukba.

A diákcégek bemutatkozásaiból úgy tűnt, ezek a középiskolások egytől egyig olyan határozott kiállású, felkészült, céljakkal tisztában levő fiatalok, akik tudják, hogy mit akarnak: egy élhetőbb, szebb és kényelmesebb világot. Mai problémákat szeretnének megoldani, hulladékokból új értéket teremteni, környezetünket zöldebbé tenni vagy a diákoknak rendszeresen olyan

ételeket, italokat biztosítani az iskolájukban, amelyet ők maguk szeretnének enni-inni – és az se baj, ha ezek egészségesek, finomak, és gyorsabban hozzáférhetőek, mint ha a menzán állnának sorba értük.

A megoldásaik sem megszokottak, nem elég-szenek meg a hagyományos változatokkal. Amikor a nagy tányérjaiból díszter-tyakat készítenek, egyedi technológia kifejlesztésével is kísérleteznek. Mások étel- és italautomata üzemeltetésbe fognak az iskolájukban.

Valamennyi diákcégnek van hon-lapja és Facebook-oldala. Többségük a Twitteren is kommunikál, webshopon ke-resztül értékesít és kapcsolatait az iskolán kívül is építi. Kommunikációjuk globális, leveleznek amerikai szakemberekkel, és so-kuk alkalmazza a közösségi kommunikáció olyan trükkjeit, mint a videókészítés és a blogolás. (Sok diákcég arra is gondol, hogy bevételeiből rászorultakat támogasson.)

Ezek a diákok pontosan tudják, hogy nem elég valamit jól csinálni, tudni kell azt jól előadni, eladni is. Kivételes minőségben prezentálják magukat, többségük a Prezit is magabiztosan kezeli, színes, kreatív módon mu-tatják be termékeiket, szol-gáltatásaikat. Öntudatosan állnak ki a színpadra a nézők, szakértők elé, merik vállalni magukat, számítva rá, hogy hibázhatnak is, és elmondják, ha éppen valami nem sikerült. Érdekes volt annak a diákcégnek a bemutatkozása, amely, tagjai saját bevallása szerint inkább veszteséget termelt, mint nyereséget, és a diákok nyíltan szembenéztek a ténnyel: az adott projektben bizony nem sikerült cél-jaikat elérni. Magabiztosak és humorosak voltak. Leplezetlen öniróniájuk, beszólása-ik nemcsak a feszültséget oldották, hanem

hulladékokból új értéket teremteni

merik vállalni magukat, számítva rá, hogy hibázhatnak is

hatalmas derűtséget is kiváltottak a nézők soraiban – együtt neveltünk velük.

A támogató mentorok között ott volt a Sziget Fesztivál pénzügyi igazgatója, a Forbes magazin főszerkesztője, a Kitchen Bu-

dapesthez tartozó egyik sikeres startup, a Piquiq igazgatója és a Colabs fentebb már említett tár-s-alapítója, valamint régi diákvállalkozókból lett

sikeres üzletemberek is, szép számmal.

A diákok – azon túl, hogy lehetőségük volt a bemutatkozásra s beszámolhattak éves munkájukról – egy-egy öt perces „rapid randi” erejéig a meghívott szakem-bereknek, üzletembereknek, általuk nagyra tartott márkák képviselőinek tehették föl üzlettel kapcsolatos kérdéseiket, négy-szemközt. A lehetőséget nagyon sok fiatal kihasználta. Biztosak lehetünk benne, hogy a beszélgetésekben számos olyan tipp, ötlet és új meglátás hangzott el, amely a di-ákokat segíti, hogy ifjú vállalkozóként még sikeresebbek legyenek.

Az esemény végén a támogató mento-rok különböző felajánlásokat tettek. (Díjak nem voltak; nehéz is lett volna dönteni he-

lyezésekről, de nem is ez volt a cél.) A felajánlások igénybevitelével a diákok a kommunikációjukat erősíthetik: marketing-tanácsadás, arculati konzultáció, ötletelés

termékfejlesztéshez, segítség Google- és Facebook-kommunikációhoz, éves előfi-zetés a Forbes magazinra. Az egyik csapat különösen izgalmas ajánlatot kapott: szakértők társaságában ismerkedhetnek a Kokology nevű játékkal, amelyben saját maguk megismerésén keresztül a csapat-szellem erősítésre lesz alkalmuk. Egy másik diákcég irigylésre méltó lehetőséget kapott, meghívták őket a Sziget Fesztiválra.

Persze meg kell dolgozniuk érte; tőlük várnak tanácsot bizonyos kérdésekben. Ennél megtisztelőbb, nagyobb elismerést elképzelni sem lehet: azt csinálhatják, amiben jók, és azon a helyen, ahová rengeteg fiatal szeretne eljutni, nemcsak Magyarországon, hanem szerte a világban. A részvétel a Kitchen Budapest és a Colabs mentorprogramjában szintén növelheti a benne részt vevő diákok amúgy is rendkívüli felkészültségét.

A sok szakmai program mellett arra is volt idő, hogy a résztvevők a saját maguk készítette sütitket, a támogató cég pudingjait, valamint almát és egyéb csemegéket kóstolgathassanak, miközben egy másik szponzor frissen csavart gyümölcsből készült italaiból is lehetett kérni – hogy a résztvevők figyelme egész nap kitarson. A Forbes magazinokat, a HVG-könyveket és egyéb HVG-kiadványokat pedig az érdeklődők olvashatták és el is vihették magukkal.

Meglepetésként az egyik diákcég az iskoláját is értékelte. A diákok oklevelet készítettek az intézménynek, ezzel üzenve, hogy tudják: jó dolguk van ott, s köszönik, hogy az iskolájuk bízik bennük és támogatja őket üzleti elképzeléseik megvalósításában akkor is, ha előfordul, hogy hibáznak. Az oklevél az AKG-nak szólt – amely egyben megkapta a csapattól a „Legbevállalósabb Gimnázium” titulust is.

Izgalmas és tapasztalatszerzési lehetőségekkel teli nap volt ez, a résztvevők nagyon hasznosnak találták. Az AKG és a FutureGen szervezet szeretné, hogy a program minél több iskolába eljusson, hogy egyre több és több diák ismerje meg a Learning By Doing (a cse-

lekvő tanulás) alapelvét, s hogy tudják: „minden a középiskolában kezdődik, a szerelmek, a nagy bulizások és a startupok is”. A diákállalkozási képzés Facebook-oldala: <https://www.facebook.com/futuregenofficial>. A FutureGen Business Piquiq esemény

oldala: <https://www.facebook.com/events/412726345573159>. Az érdeklődők itt olvashatnak bővebben a programról: <http://futuregen.hu>.

MPT-konferencia az iskolaszervezet átalakításáról

Expanzió és szervezetréform (a 9 osztályos alapiskola pedagógiai kérdései) címmel rendezett konferenciát 2015 tavaszán a Magyar Pedagógiai Társaság. A konferenciáról összefoglaló készült, melyet a Társaság elküldött az EMMI-nek is, jelezve, hogy szakmai egyeztetésre és együttműködésre kész.

Czunyiné dr. Bertalan Judit köznevelésért felelős államtitkár meghívta és fogadta az MPT képviselőit: Benedek András, Villányi Györgynét, Szabó András, Nahalka Istvánt és Kraiciné Szokoly Máriát. A megbeszélésről közleményt adott ki mindkét fél. A szerkesztőség mind a témát, mind a konferenciát, mind az együttműködés kezdeményezését és annak

kedvező fogadtatását is fontosnak tartja. Az expanzió (a kötelező iskolázás idejének növelése) akár fordulatot jelenthet a rendszerváltáskor megkezdődött, de azóta sem lezárt szerkezetátalakító folyamatban. Együttal a 2010-es közoktatási-köznevelési reformok

meghívták őket a Sziget Fesztiválra

azt szeretnénk, ha a döntés folyamata a lehető legátfogóbb és legmélyebb szakmai építkezés része lenne

szükséges korrekciójára is alkalmat adhat. Sikere és sikertelensége egyaránt évtizedekre szóló következményekkel járhat.

Imre Anna az elmúlt évtizedek iskolaszerkezet-átalakításait áttekintő-értelmező írása lapszámunk Látószög rovatában a szerkesztőség felkérésére készült; a megfontolt szellemi előkészítést javasolja. Ezt segítenék a magunk részéről azzal, hogy felajánljuk a lap hasábjait szakmai párbeszédre, s igyekezzünk részt venni a szakmai és a tágabb közvélemény tájékoztatásában. Azt szeretnénk, ha a döntés folyamata a lehető legátfogóbb és legmélyebb szakmai építkezés része lenne.

Ennek jegyében közöljük az alábbiakban az MPT tavaszi konferenciájáról szóló, a minisztériumnak is megküldött, a Társaság honlapján olvasható beszámolóinak a szerkesztett változatát. (A szerk.)

Vitaindító előadást tartott Radó Péter (nemzetközi összehasonlításokat végzett), Vekerdy Tamás (az iskolai kezdőszakasz fontosságát hangsúlyozta), Nahalka István (a tantervek lehetséges és szükséges átalakításairól beszélt), Szenes György (a jelenlegi szakképzési rendszer kritikai elemzésére vállalkozott). A három tematikus szekciót Fábry Béla (Iskolaszervezet és a nevelés-oktatás), Szabó András (A szakképzés helyzete egy szerkezetátalakításban) és Kraiciné Szokoly Mária (A felnőttképzés törvényi és szerkezeti változásai) vezette.

A konferencia mintegy 150 résztvevője között voltak a szervező MPT vezetői kollégiumának és elnökségének tagjai, főhatóságok (EMMI, NGM) középvezetői, a Hálózat a Tanszabadságért, a Hívatlanul-csoport, az Agóra Oktatási Kerekasztal képviselői. Jöttek vendégek vidékről és a fővárosból, a civil szférából és a közne-

velést segítő nonprofit szervezetektől is. Tanár, tanító, a szakképzés és a felnőttképzés vezető szakemberei, felsőoktatási intézmények oktatói, óvodapedagógus, gyógypedagógus, mozgálpedagógus, művelődésszervező és kórházipedagógus vitatták meg az alapiskolázás kiterjesztésének kérdését. Több generáció képviseltette magát, köztük a 30 évvel ezelőtti nagy innovációs küzdelmek hősei, a Zsolnai József vezette ÉKP-programból, az Önfejlesztő Iskolák elnöke, az ÁMK-mozgalom szereplői, a komprehenzív „Iskolatársulás 12”

több aktivistája, jelentős – egyebek közt szakképzési – nemzetközi projektek egykori vezetői, résztvevői, többen, akik ’93-ban a VI., sokan, akik 2008-ban a VII. Nevelésügyi Kongresszuson vállaltak

a magyar gazdasági és társadalmi valóságot kell tekintetbe venni az új struktúra kialakításakor

aktív szerepet.

A résztvevők részletes, a felelős döntés-előkészítést segítő problématerképet rajzoltak föl a kilenc évfolyamos általános iskola kapcsán. A köznevelés összetett társadalmi alrendszer; számos, egymással szorosan összekapcsolódó terület összehangolt működése révén lehet csak eredményes. Ezek a rendszerelemek egymással kölcsönhatásban vannak. Bármely rendszerelem – így az iskolaszervezet – megváltoztatása szükség-szerűen érinti a rendszer többi elemét is.

Éppen ezért nagyon fontos, hogy a változtatásokat megfelelően előkészítsék. Az információhiány, a szükséges párbeszéd és a társadalmi, szakmai konszenzus hiánya, majd a gyors bevezetés és az abból fakadó kapkodás a még jól működő rendszereket is tönkretelheti. Indokolt az oktatásirányítás intézményesített kommunikációja a szakmai szervezetekkel, a nevelés-oktatás érintettjeivel és érdekelt feleivel. Szükséges az oktatásügyi kutatások gazdagítása, egyben a nevelési-oktatási gyakorlathoz való

közelítése, hatásvizsgálatok folytatása. Más országokból hatáselemzés nélkül átvett rendszerek helyett a magyar gazdasági és társadalmi valóságot kell tekintetbe venni az új struktúra kialakításakor. Ekkora horderejű oktatáspolitikai döntést rendszer szinten átgondolva,

konszenzussal lehet csak bevezetni „agyontraumatizált” társadalmunkban. Ad hoc döntések, ötletelések helyett világos szerkezeti elképzelések szükségesek. Fontos, hogy a „9 évfolyam” ne legyen hatalmi játszma tárgya, szabad szakmai egyeztetés döntsön. Az állami

figyelem, támogatás „inkubátora” elengedhetetlen egy nagy közoktatási változáshoz, de megannyi kockázata van az állam „túlvállalásának-túlterjeszkedésének” is.

Mivel a 9 évfolyamos alapiskola nem egyszerű addíció (egy évfolyam „betoldása” – az oktatási rendszer bármelyik fokán – az egész szerkezet átalakításának kérdéseit, lehetőségeit, problémáit veti fel), a „9 osztályos” fejlesztés koncepciójának előtérbe kerülése alkalmas arra, hogy az oktatási rendszer valamennyi elkerült, elfojtott problémájának újrvizsgálására is. A szerkezetváltással összefüggésben újradefiniálandó az óvodától a felnőttképzésig ívelő egységes rendszerben a köznevelés cél- és feladatrendszere. Így a tervezett intézkedéssel kapcsolatban a következők szükségesek:

1. Annak vizsgálata, alkalmas-e a rendelkezésre álló **infrastruktúra** (az iskolaépületek, az IKT-eszközök, tankönyvek és egyéb taneszközök) a tervezett intézkedés támogatására.

2. Tisztázandók a **fenntartás**, tulajdonlás kérdései: elkerülhetetlen a fenntartás–finanszírozás többszektorsága. Fejlesztendő a nevelési-oktatási intézménynek

és a helyi társadalom, a szülői közösségek formalizált együttműködése. Vizsgálandó a helyi nevelési rendszerek kialakításának lehetősége.

3. El kell gondolkozni azon, hogyan

lehet biztosítani a nevelő-oktató intézmény és a pedagógus szakmai **autonómiáját** az intézmények és a pedagógus munkája mérésének-értékelésének megtartása mellett.

4. Föl kell tárni, hogyan lehet megteremteni a személyi feltételeket a 9

évfolyamos alapiskolához: a tervezett intézkedés a **képzettségi** előírások átgondolását, a pedagógusképzés átalakítását, továbbképzések indítását teszi szükségessé.

5. Megvizsgálendő, hogyan segítené a 9 évfolyamos (komprehenzív) általános iskola az **esélyegyenlőség** növekedését, a szelekció csökkentését. Elemzendő a különböző társadalmi csoportok érdekérvényesítő hatása az iskolázásra.

6. Fontos végiggondolni, hogyan érintené az alapiskola egy évfolyammal való meghosszabbítása a tartalmi szabályozást: hogyan változna a **tanterv**, az elsajátítandó ismeretek és kompetenciák, a kimeneti követelmények? Indokolt a Nat felülvizsgálata, átgondolást igényel a műveltségi területek helyzete, akárcsak a tantárgytanóra-osztály hármas rendszer és a modern nevelés-oktatás összefüggései. Meg kell vizsgálni a „kompetencia programcsomagok” használatát, ezzel összefüggésben az alapkészségek (kulcskompetenciák) megerősítésének lehetőségét. Ezt össze kell vetni a személyiségközpontú, gyermekközpontú oktatás normáival. Átgondolandó a mai iskola és a mai gyermekek világának

diszharmoníája, a tanóra-rendszer, a nevelőmunka időbeli rendje, hatása a gyermek fejlődésére, az iskolai nevelés-oktatás ismeretközpontság, az indokolatlanul részletes tartalom- és folyamatszabályozás, különösen a követelmények és a gyakorlat ellentmondásai összefüggésében.

7. A bevezetendő évfolyam jó lehetőséget kínálna a rendszer átgondolása folytán a **párhuzamosságok** kiküszöbölésére, egyszerre mind a párhuzamos rendszerek együttes értelmezésére. Összehangoltabb működést hívhatna életre a gyermek- és ifjúságvédelem, ifjúságügy, szociális ellátás, közművelődés, média és az oktatás között. Fontos lenne a gyógypedagógia és a köznevelés összekapcsolása (a differenciált, integrált nevelés révén), a gyermek- és ifjúságvédelem intézményeinek és a köznevelés intézményeinek együttműködése, a szakszolgálatok és a szakmai szolgáltatók szerepének átgondolása.

Felvetődik a köznevelés szereplői köre bővítésének szükségessége: a kultúra, a művelődés, a sport, a művészetek, a gyermek- és ifjúsági mozgalmak, az egészségnevelés intézményei, minden egyéb, a neveléssel összefüggésbe hozható intézmény munkájának integrált értelmezése. Jobban fel kell készülni a speciális nevelési helyzetek kezelésére (pl. kórház-pedagógia, SNI-s tanulók oktatási rendszerben történő nevelése, az oktatásukhoz szükséges feltételek, szakemberek biztosítása).

8. Indokolt az életút-támogató **pályorientáció** rendszerének kialakítása, a pályaválasztási döntés „kitolása” későbbi életkorra (ezáltal komprehenzív iskola létrehozása). Az életpályaeépítési kompetenciák elsajátításának biztosítása a Natban megfogalmazott követelmény minden tanuló számára, azonban e feladat végrehajtása a gyakorlatban rendszerint elmarad. A

9. és 10. osztályba tolt iskolaválasztás nem jelent pályorientációt, ennek nincs meg az intézményi és finanszírozási háttere. Az iskolában a tanulókat a munka változó világára kellene felkészíteni: ez, akárcsak a pályaeépítés, döntési sorozatok összessége, amely a köznevelésben az iskolaválasztással csak megkezdődik. Fontos lenne tudatosítani, hogy a pályaválasztási érettség kora a 16. életév. A pályaelfogadás és az életen át tartó tanulás képessége biztosíthatja a munkavállalók számára a munka világában való tartós jelenlétet.

9. Kiemelkedik az alapiskolázás belső problematikája mellett a középiskola speciális alrendszere, a **szakképzés** helyzete. Efelől tekintve támogatható a 9 évfolyamos alapképzés bevezetése (6+3), és az arra épülő szakképzés, ha ez tartalmi változást is jelent (Nat-adaptációt).

Jelenleg teljes információhiány van a szakmai érettségi követelményekről. Mi a kötelező emelt szintű szakmai érettségi tárgy, s milyen előnyt élvez ez a szakirányú továbbtanulásnál? Mi a szakmai gyakorlat szerepe? Szétválík-e a gimnáziumi érettségi és a szakközépiskolai (szakgimnáziumi) érettségi? Alapfeltétel az érettségi szakmai és jogi egységének megőrzése.

Feltétlenül szükséges a szakmai tanárképzés helyzetének elemzése, mely évek óta leszálló ágba van, sőt – vélhetően az irreális bemeneti követelmények miatt – lényegében megszűnt (jelképes létszámú maradt). Lehetséges-e pedagógiai végzettség nélkül tanítani szakmai elméletet és/vagy gyakorlatot? A nehézségeket fokozza, hogy tíz éven belül a szakoktatók döntő hányada nyugdíjba megy. Számba kell venni a szakképzés humán erőforrás-szükségletét. Elengedhetetlen a szakmai tanári életpályamodell kidolgozása.

Egyelőre hiányzik az érdekeltségi viszonyok összehangolása a diák, a szülő, a

cégek és az iskola között. Fontos az NGM szakképzés-fejlesztési koncepciójának megismerése, társadalmi vitája, egyebek között az előírt tananyagtartalomról, az időbeosztásról, a cégek személyi és tárgyi adottságairól, a cégek és a szakképző intézmények együttműködéséről, a duális képzés jelenéről és jövőjéről. Hiányoznak a duális képzés megerősítésének személyi és tárgyi feltételei. Cégek hiányában a kötelező iskolai megvalósítás nehézkes (humán erőforrás-hiány, munkaidő-szervezés problémái), illetve, ha mégis sikerül, már nem is beszélhetünk duális szakképzésről. Egy-egy ágazat specialitásait is figyelembe kell venni, nem lehet teljesen általános, minden szakmára érvényes szabályokat alkotni.

10. Az alapoktatás kiterjesztését – mint a tudástársadalom kialakításának eszközt – az **egész életen át tartó tanulás** horizontjáról kell vizsgálni (beleértve ebbe magát a szellemiséget, de a csatlakozó intézményrendszert is). Az iskolarendszer szerkezetének újragondolásakor fontos figyelembe venni, hogy a kötelező iskoláztatás időtartama, tartalmi és formai, minőségbiztosítási követelményei, valamint a tanulási kompetenciát és motivációt megalapozó feladatai alapjaiban meghatározzák a felnövekvő generációk egész életen át tartó tanulását, azaz a kötelező iskoláztatást követő formális, nem formális és informális tanulási utakon megvalósuló általános és szakképzés lehetőségeit. Ezért a kilenc osztályos kötelező iskoláztatás kapcsán fontos elemezni és prognosztizálni, hogy ennek esetleges bevezetése milyen hatással lesz a szélesen értelmezett felnőttkori tanulás világára. Újra kell tehát gondolni a kötelező iskoláztatáson túli képzési rendszerek törvényjogi hátterét, szervezeti kereteit, a tanítás-tanulás változó szervezeti kereteit és módszertani lehetőségeit.

A felnőttképzés hatékony működésének és fejlesztésének kulcskérdése a professzionális andragógiai szakember-ellátottság biztosítása is. A köznevelésre épülő felnőttképzés szervezeti cél- és feladatrendszere Magyarországon nem jelenik meg az élethosszig tartó tanulási stratégia szemléleti rendszerében. A széttöredezettséget mutatja a törvényi háttér szétagoltsága, az intézményrendszerek egymásra épülésének hiánya, az egyéni szakmai életutak esetlegessége, s a felnőtt lakosság többségénél a tudatos, tanulásra épülő tervezés hiánya. Mind az államnak, mind az egyének egységben kellene gondolkodni a köznevelés, szakképzés és felnőttképzés keretében megvalósuló, szakmai életutakat és az egyéni boldogulást biztosító formális, nem formális és informális tanulási lehetőségekről.

A köznevelés működési deficitjeiből adódó feladatokat (például a lemorzsolódókat) a felnőttképzés megőröklí. Ennek hazai rendszere bizonyos „kiemelt” társadalmi csoportokra fókuszál, erre irányulnak a felnőttképzés fő finanszírozási forrását jelentő EU-s pályázatok is. Széles társadalmi csoportok maradnak ki a támogatott felnőttképzés lehetőségeiből. A képzések magánfinanszírozásának aránya jelentéktelen az alacsony jövedelmek miatt, továbbá a kis és középvállalkozásoknak nincs képzésfinanszírozási kerete. A törvényi háttér változása miatt beszűkült a vállalkozói felnőttképzési piac. A napi gyakorlat azt mutatja, hogy az új törvényi háttér (az állami elosztás a szakképzésben) veszélyeztetheti az ILO egyezményekben is lefektetett iskolaválasztás és a szakmaválasztás szabadságát. A gyakorlati szakemberek szerint a szakképzés-felnőttképzés egyik legnagyobb problémája az irányítás-felügyelet kamarához történő csatolása, valamint az elhamarkodott döntéshozatal a törvénykezés és a megvalósítás szintjén.